

İLKÖ RETİM 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ATASÖZLER VE DEYİMLER ALGILAMA DÜZEYİ

Yrd. Doç. Dr. Hasan BAĞCI*

ÖZ: Bu çalışmada, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atasözleri ve deyimleri algılama düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Atasözleri ve deyimler kavramlar, mecaz yoluyla anlatım özelliği ve özgünlüğü içinde belirten kalıplaşmış kelime öbekleri ya da cümlelerdir. Atasözleri ve deyimleri yerli yerinde kullanmak, bir dili iyi ve doğru konu up yazabilmek için arttırır. Atasözleri ve deyimler, yazıya canlılık, incelik ve çekicilik kazandırır. Daha çok soyut ve mecaz anlam içeren atasözü ve deyimlerin 5. sınıftan itibaren doğru olarak algılanabilmesi gerekir. Türkçe, atasözleri ve deyimler açısından kendine özgü nitelikler taşır. Atasözleri ve deyimlerin öğretilmesi bir dilin mekanik olmayan kültürel kazanımlıdır. Atasözleri ve deyimler aracılığıyla bir dil, kendi başına bir kültürel aktarıcıdır. Bu yüzden millî kültürümüzün korunması için atasözleri ve deyimlerimizin öğrencilere doğru öğretilmesi çok önemlidir.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin ana dili yeterliliklerinin göstergesi olarak dört temel dil becerilerine yönelik yapacakları, bütün etkinliklerde atasözleri ve deyimleri yerli yerinde kullanabilmesi ve algılayabilmesi gerekir. Bu gereklilikten hareketle araştırmacı, tarafından geliştirilen Atasözleri ve Deyimleri Algılama Testi uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle ilköğretim I. kademe öğrencilerinin dil becerilerinin gelişiminde (okuma, dinleme, konuşma ve yazma) atasözleri ve deyimlerin kullanılmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, atasözleri ve deyimler, deyimler.

The Primary School 5th Grade Students' Level of the Perception of Proverbs and Idioms

ABSTRACT: In this study, the primary school fifth grade students' level of understanding proverbs and idioms were studied. Proverbs and idioms are stereotype phrases group or sentences which are used in metaphoric expressions. They are authentic in character. To be

* M. Âkif Ersoy Üni. Eğitim Fak. Türkçe Eğitim Bölümü. hbagci@mehmetakif.edu.tr

competent in a language, proverbs and idioms should be used proverbs accordingly. Proverbs and idioms gain vitality, elegance and charm in writing. After the fifth grade, students are expected to understand metaphoric proverbs and idioms accurately. Turkish language has its own qualitative features in terms of proverbs and idiom. Teaching proverbs and idioms in a language can be regarded as the unmechanic part of the culture. Through a language, proverbs and idioms make a cultural transmission, too. In this case, in order to preserve our national culture, proverbs and idioms are to be taught to the students accurately, which is very important.

It is necessary for the primary school fifth grade students to be competent in their native language proficiencies in four language skills in all events to be able to use in place of proverbs, idioms and must be able to detect. For checking the level of understanding of proverbs and idioms of the students a test was administer on a group of students.

When the results are evaluated, some recommendations are made for the betterment of learning proverbs and idioms at the primary school students in reading, listening, speaking writing.

Key Words: Turkish teaching, proverbs, idioms, values.

1. G R

Aile ve etkileimde bulundu u yakın çevreden edindi i dili kullanma becerisini geli tirmeye ba layan çocuk, ana dilini daha düzgün ve daha etkili ekilde kullanabilme yeterlili ini ancak örgün e itim a mas,nda kazanabilmektedir. Bu e itim a mas,ndaki ana dili ö retiminin amac, ise okudu unu ve dinledi ini anlayabilen, dü ündüklerini de yaz,l, ve sözlü olarak anlatabilen bireyler yeti tirmektir.

Sözlü ve yaz,l, ifadelerde kullan,lan kelimelerin çe itlili i ve art, , ile kullan,lan bu kelimelerin ba lamdaki gerçek ve mecaz anlamlar,n,ndo ru alg,lanmas, dil geli iminin göstergesi olarak kabul edilir.

çinde ya ad, , toplumun kültürel de erlerini bar,nd,ran metinlerin geli im ça ,ndaki bireylere aktar,lmas,nda kelimeler, deyimler ve atasözleri çok önemli görevler üstlenmektedir. Çünkü her dil, kendine has bir kültürel yap,, bir dünya görüşü ü içerir ve bunu adeta dayat,r. Dil ö retimi asl,nda beraberinde bir kültür aktar,m,n, da ta ,r.

Dilimizde atasözleri ve deyimlerin önemli bir yeri vard,r. Deyim ve atasözlerini yerli yerinde kullanmak, bir dili iyi konu up iyi yazabilmek için artt,r. Deyimler bir yaz,ya canl,l,k, s,cakl,k, incelik ve çekicilik kazand,r,r.

Türkçe Sözlükte *ö gerçek anlam,ndan az çok ayr,, ilgi çekici bir anlam ta ,yan kal,pla m, söz öbe ö* (TDK 2005) olarak tan,mlanan deyimleri Aksan, belli bir kavram,, duygu ya da durumu dile getirmek

için birden çok sözcü ün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcü ün yan anlam,nda kullan,lmaz,yla olu an sözler olarak tan,mamaktadır. (Aksan 1982: 37).

Yap,lan her iki tan,mdan hareketle deyimleri, kavramlar, mecaz yoluyla, anlat,m güzelli i ve özgünlü ü içinde belirten kal,pla m, kelime gruplar, ya da cümleler ekinde tan,mamak mümkündür. Duygu ve ifadelerin aktar,lmaz,nda deyimlerin anlat,ma sadelik katarak uzun ve karma ,k anlat,malar,n kolayca anla ,lmalar,na yard,m etmeleri onlar,n en önemli özellikleridir. öDeyimler, Türk halk,n,n en önemli serveti olarak yüz y,llardan beri ya am,n, sürdürmekte ve dile güzellik, canl,l,k, çekicilik ve k,vrakl,k kazand,rmaya devam etmektedir.ö (Hamidov 2002: 831).

Özbay ve Melanl,o luğun (2009) da ifade etti i gibi yüzy,llar boyu binlerce insan,n beyin ve duygu süzgecinden geçerek iirle en ve toplumun ortak mal, olan kal,pla m, ifadelerden say,lan deyimler, o dili konu an toplumun geçmi ini, ya am biçimini, geleneklerini ve çe itli özelliklerini anlama noktas,nda bizlere önemli ipuçlar, verir. Deyim ve atasözlerin Türkçenin güzelli ine, kavram zenginli ine, anlat,m gücünün art,r,lmaz,na, renklenip tazelenmesine katkı,da bulundu u dü ünülürse onlar,n toplum hayat,nda san,ld, ,ndan çok daha önemli yere sahip oldu u söylenebilir. Özbay (2002: 114) bu noktay, öf deyimlerimizde de er, norm ve sosyal kontrol unsurlar, çok belirgin biçimde kar ,m,za ç,kmaktadır. Toplum, dilin bu kal,pla m, ifadeleri ile bireyleri önceden ikaz etmekte, onlar,n davran, ekillerini ortak de er, norm ve sosyal kontrol unsurlar,na göre belirlemesini istemektedir.ö cümleleriyle ifade etmektedir.

Dil ö retiminde amaç, bireylerin ifade yeteneklerini geli tirmek, di er insanlarla ileti imini sa lamak ve sahip olunan kültürü kulaktan kula a aktarmakt,r. Böylece dil, insanlar, birbirine yakla t,ran en güçlü araç konumuna gelmektedir (Kavcar 1996: 16).

Türkçeyi bir yabanc,n,n kullanabilece inden çok daha özgün kullanmam,z için deyimler gereklidir. Atalar,m,z,n zihinsel eme i sonucu olu an deyimlerimizi ya atmak ve yeni ku aklara aktarmak ulusal bir görevdir.(Kara vd. 2005).

Deyimlerin ö renilmesi bir dilin mekanik olmayan, kültürel k,sm,-n, olu turur. Deyimler arac,l, , ile dil kendi ba ,na bir kültürel aktar,m yapar. Ulusal kimli in korunmas, için deyimlerimizin do ru ö retilmesi çok önemlidir.

Türkçedeki sözcük say,s, ngilizce, Almanca, Frans,zca gibi dillere oranla daha azd,r. Ancak bir dilin anlat,m gücü, sadece sözcük say,s,yla belirlenemez. Türkçe, deyimler yönünden çok zengin bir dildir. Türkçede ortalama sekiz binin üzerinde deyim vard,r (Hengirmen 1995: 569). Bu

durum, Türk milletinin hayat, algılay, ,n,n, dünyaya bak, aç,s,n,n ne kadar çe itli oldu unu göstermektedir.

Deyimler genellikle bir öyküye, bir efsane veya vakaya dayanır. Bazı iler ile ilgili anılar ve hikâyeler, tarihten alınmış olaylar vs. deyimlerin ortaya çık, nedenleri arasında ön sıraya alır (Pala 2001: 9610; Aksan 2002: 97).

Deyimlerin bir kavram, belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbı olması, onların atasözünden ayrılan en önemli özelliğidir. Deyimlerin amacı, atasözleri gibi yol göstermek değil bir kavram, özel bir kalıpta içerisinde çekici, hoş bir anlatımla belirtmektir (Aksoy 1968: 29630).

Çok geniş ve çe itli anlamlarda kullanılan atasözleri ise, günlük hayatta en çok başvurdu umuz sözlerdendir. Ö ütmek, örnek göstermek, sözümüze güç katmak düşüncelerimize delil bulmak, duygu ve düşüncelerimizi en kısa yoldan belirtmek istediğimizi de atasözlerinden yararlanırız.

Sözlü kültürümüzün önemli ürünlerinden olan atasözleri, atalarımız, zengin tecrübelerinin, düşüncelerinin sağlam bir mantık süzgecinden geçirildikten sonra, söze dönüşmesiyle oluşur. Milletlerin ortak geçimleri, ortak değerleri, gelenekleri, düşünceleri, inançları, hayata bakışları, atasözlerinde ifadesini bulur. Nandır, cılık özelliği çok yüksek olan atasözleri millî varlıklarımız olarak kabul edilir. Bu yönüyle atasözleri milletlerin ortak düşüncesi, inanç ve tutumunu belirtir, halka yol gösterir (Aksoy 1984: 199)

Baltacıo lu'na göre (1994: 190) atasözleri, sadece dikkate değer sözler değil aynı zamanda yalanlanamayacak derecede doğru ve objektif bilgilerdir. İmni gerçeklerle birlikte felsefi hakikatleri de bünyesinde barındırır.

Halkımız, zengin derin bilgisini, ince zekâsını, espri anlayışını, atasözlerinde bulabilmek mümkündür. Bir eğitim aracı olarak kullanılan sözlü kültür içerisinde çok önemli bir yere sahip olan atasözleri millet hafızasında kalıplaştıktan sonra sürekli tekrar yoluyla nesilden nesile aktarılarak günümüze kadar gelebilmiştir (Alkaya 2006).

Her ulusun kendi ataları, düşüncelerine, denemelerine, gelenek ve göreneklerine dayanan ulusal atasözleri vardır ve bu çe it atasözlerinden de o ulusun düşüncesi, duygu yolları, ve türleri az çok öğrenilmiştir. Bununla birlikte her ulusta atasözlerine rastlanırsa, insanlar, daima geçmişine aklar, düşüncesi ve demelerinden yararlanmak istediklerini, ihtiyaç karşılarında ataları, akıllarına, ö ütlere başvurdukları, açkça göstermektedir (Hatipo lu 1972: 182).

Tarihle yarıt bir medeniyete sahip olan Türk milletinin, çok yönlü, köklü, zengin ve renkli bir kültürü vardır. Zaman içinde daha da zengin-

le en ve geli en bu kültür, yüzyıllar boyunca Türklerin varlıklarının devamını sağlayan unsurların başında gelmiştir (Ögel 2000: V).

Atasözleri ve deyimler, kendi başlarına bir edebî tür olmasalar bile özellikle söyleyişi kuvvetlendirme, fikirlerimize kuvvetli birer katkı oluşturma ve az sayıdaki cümle ile öz ifadeler kurabilme açısından konu yazma ve okuma eitiminde; ilgi ve merak uyandırma açısından dinleme eitiminde; metinlerdeki söyleyişleri daha anlamlı hâle getirip vurgu ve tonlamayı kolaylaştırma açısından okuma eitiminde kullanılabilecek ürünlerdir.

Toplumun kültürünün manevi parçaları olan deyimler, toplumun felsefesini yansıtan özlü sözler olarak hem anlatım zenginlik katması, hem de kültür unsurlarının geçmiştenden bugüne taşınmasını, bakımından önemlidir. Bu nedenle genç kuşaklara, bu mirastan haberdar olmaları, ve bu mirasa sahip çıkmaları, sağlanmalıdır. Bu da sistemli ana dili eitim faaliyetleriyle gerçekleştirilebilir. Ana dili eitiminin yürütüldüğü Türkçe derslerinde deyimler, kültür unsurları, araçlarla öğrencilere kazandırılmalıdır (Özbay-Melanlıoğlu 2009: 10).

Türkçe programının genel amaçlar bölümünde ifade edilen ve öğrencilerin Türkçeyi sevmelerini, onu doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak için dilimizin güzel ve kültürümüzün zengin örneklerinden olan atasözleri ve deyimlerden yararlanmamız gerekmektedir.

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında Deyimler ve Atasözleri

Öğrencilerde temel söz varlıklarının oluşturulmasında Türkçe dersinin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Söz varlığı, temel veya çekirdek kelimeler yanında; yabancı kökenli kelimelerden, deyimlerden, atasözleri, bilim, sanat ve teknik alanlara ait kavramlardan oluşan terimler ile kalıplaşmış sözlerden meydana gelmektedir (Özbay-Melanlıoğlu 2009: 10). Türkçe dersinde dilin kalıplaşmış ifadeleri ile söz varlığı, zenginleştirme, Türkçeyi doğru ve düzgün tarzda ortaya koyma böylece kültür aktarımını gerçekleştirmesi amaçlanmıştır.

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında deyimler ve atasözleri hedeflenen kazanımlara ulaşabilmesi için yararlanılacak etkinlikler bölümünde ele alınırken Türkçe ders kitaplarında deyimler, kelime tırme ve bölük doldurma etkinlikleri ile öğrencide kalıcı hâle getirilmeye çalışılmaktadır.

Dilin kalıplaşmış kendine özgü yapıları olan deyim ve atasözleri ile ilgili 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında geçen ifadeler şu şekilde sıralanabilir:

Programın Genel Amaçlar kısmında öğrencilerin, "Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunularından oluşan dil becerilerini geliştirerek Türkçeyi sevmelerini, doğru ve etkili kullanmalarını"

r,n, sa lamak, metinler aras, dü ünce becerilerini geli tirerek söz varl, ,-n, zenginle tirmeleri.ö hedeflenmektedir (MEB 2005: 4). Ayr,ca öMillî, manevî, ahlâkî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal de erlere önem vermelerini sa lamak; millî duygu ve dü üncelerini güçlendirmek, sözlü ve yaz,l, ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tan,malar,n, sa lamakö da amaçlanm, t,r.

Program,n dinleme becerisine yönelik kazan,malar,nda deyim ve atasözleriyle ilgili olarak u ifadelere rastl,yoruz:

öDinledi ini Anlamaö ba l, , alt,nda öDinlediklerinde geçen bilmedi i kelimelerin anlamlar,n, tahmin eder, kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlar,n, ay,rt eder.ö ifadelerine yer verilmi tir. Bu kazan,m,n gerçekle mesi ile ö rencinin, yeni ö rendi i kelimelerin kullan,m yerlerine göre üstlendi i gerçek ve mecaz anlamlar, kazanmas, sa lanm, olacakt,r.

Program,n konu ma becerisine yönelik kazan,malar,nda da deyim ve atasözleriyle ilgili olarak u ifadelere rastl,yoruz: öKonu mas,nda söz varl, ,n, kullan,r, yeni ö rendi i kelimeleri konu mas,nda kullan,r.ö ifadeleriyle ö rencinin temel söz varl, ,n,n önemli bir bölümünü olu turan ve yeni ö rendi i deyim ve atasözleri, aktif olarak kullanmas, hedeflenmi tir.

Program,n okuma becerisine yönelik kazan,malar,nda da deyim ve atasözleriyle ilgili olarak öMetinde verilen ipuçlar,ndan hareketle kar ,-la t, , yeni kelimelerin anlamlar,n, tahmin eder, bilmedi i kelimelerin anlamlar,n, ara t,r,r, kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlar,n, ay,rt eder.ö ifadeleri bulunmaktad,r.

Program,n yazma becerisine yönelik kazan,malar,nda da deyim ve atasözleriyle ilgili olarak öKelimeleri yerinde ve anlamlar,na uygun kullan,r, yeni ö rendi i kelimeleri yaz,lar,nda kullan,r.ö ifadelerine rastl,yoruz. Bütün bunlardan sonra 2005 Türkçe Ö retim Program,ında dilin kal,pla m, ifadelerinden olan deyim ve atasözlerine yönelik kazan,malar,n çok s,n,rl, oldu unu ifade edebiliriz.

Deyim ve atasözlerinin hem konu ma hem de yazma etkinliklerinde kullan,m,, söz varl, ,n,n bir göstergesidir. Anlatma becerilerinde deyim ve atasözlerinin kullan,lmas,, anlam,n,n bilinmesi, dinleyici ve okuyucular,n yeterli dil birikimlerine sahip olmas,n, gerektirir. Bu bak,mdan yeni program,n deyim ve atasözlerinin ö retimi aç,s,ndan çok s,n,rl, ifadeler kulland, , daha ileri bir düzeyi hedeflemedi i ve bu düzeye götüren ö renme basamaklar,na yeterli zaman, ay,rmad, , söylenebilir.

Yukar,daki tespitlerde de görüldü ü gibi deyim ve atasözlerin ö -retimine, deyim ve atasözlerine ili kin kazan,malar,n neler olmas, gerektiğine veya hangi deyim ve atasözlerinin hangi s,n,fta kazand,r,laca ,na dair Türkçe Dersi Ö retim Program,ında (1-5) net bir ifadeye yer veril-

memi tir. Hatta Özbay ve Melan, o luğun (2009: 13) da ifade ettikleri gibi Türkçe Dersi Ö retim Program, nda (6-8. s,n,flar) da bu belirsizliklerin olmas, her iki program için önemli bir eksiklik. Çünkü deyimler ve atasözleri, ö rencilerin temel söz varl, ,n, zenginle tirerek onlar,n kendi öz kültürlerinin en önemli parças, olan de erleri kazand,r,r.

De er e itimi demokratik bir toplumun ba ar,s, için temeldir. E itim kurumlar, da bilgi, beceri, tutum ve de erleri yeni ku aklara aktararak onlara yard,m etmeye çal, ,r. De er e itiminin iki hedefi vard,r: Birinci hedef, bütün insanlar,n, özellikle de gençlerin daha karakterli bir hayat sürmesi ve hayat,ndan memnun kalmas,n, sa lamak. İkinci hedef ise toplumun iyili ine katkı, sa lamakt,r. K,sacas, de er e itiminin amacı, gençlerin de er geli tirmelerine yard,mc, olmak, onlar,n tatmin edici bir ya am kurmas,na hizmet etmektir (Akba 2008, 340).

Ö rencilere hangi de erlerin ö retilece i sorusuna verilecek cevaplar net olmamakla birlikte Sosyal Bilgiler Dersi Ö retim Program,nda 4.-5. s,n,f ö rencilerine kazand,r,lmas, gereken de erler öyle s,ralanmaktadır,r:

ö adil olmak, aile birli ine önem vermek, ba ,ms,zl,k, bar, , bilimsellik, çal, kanl,k, dayan, ma, duyarl,l,k, dürüstlük, estetik, ho görü, misafirperverlik, özgürlük, sa l,kl, olmaya önem verme, sayg,, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yard,mseverlikö

do rudan verilecek de erler olarak belirlenmi tir.

Programda ifade edilen de erler ünitelerle ili kilendirilmi ve de erlerin ö retimine yönelik olarak örnek etkinlikler de verilmi tir. Programda belirtilen bu de erlerin asl,nda toplum halinde ya ayan bütün insanlar için önemli oldu u aç,kt,r. Toplumun yap,s,na göre de erlerin de de i ebilece i dü ünülerek de erlerin kal,tsal de il ö renme sonucu kazan,labilece i gerçe i unutulmamal,d,r.

Bostrom'un (1999) da ifade etti i gibi hayata denge ve anlam katarak toplumu olu turan bireylerle birlikte ya amam,za imkân sa layan de erler do u tan getirilmeyip gözlem ve etkile im sonucunda ya ayarak ö renilirler (Akt. Akba 2008).

Türkçe dersinde temel ba vuru kayna , olan ders kitaplar,ndaki metinlerin içerisinde kullan,lan deyim ve atasözlerin ö rencilere ö retilmesi gereken de erleri de içermesi gerekir. Veya en az,ndan 5. s,n,f ö -rencileri için haz,rlanm, bu metinlerde yukar,da belirlenmi de erlerin ya amas, toplumun de er alg,lar,n,n ö rencilere aktar,lmas, aç,s,ndan zorunludur. te bu çal, ma ilkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin programda belirlenen de erleri alg,lama ve anlama yeterliliklerini ortaya koymas, yönüyle de önemli görülmektedir.

Ara t,rman,n Amac,

Ara t,rman,n temel amac,, İlkö retim 5. s,n,fta ö renim gören ö -rencilerin düzeylerine uygun deyimleri ve atasözlerini alg,lama ve anlama düzeylerini belirlemektir. 200862009 e itim-ö retim y,l, bahar dönemi sonuna do ru 5. s,n,f ö rencilerin haz,rlanan üç kategorideki deyimler ile bir kategoride olu turulan atasözlerini anlama düzeyleri belirlenmeye çal ,lm, t,r. Kendilerine yöneltilen çe itli sorularla ö rencilerin deyimleri ve atasözlerini nas,l alg,lad,klar, belirlenmeye çal ,lm, t,r.

Problem Cümlesi

İlkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin düzeylerine uygun deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri hangi seviyededir?

Alt Problemler

1- İlkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin düzeylerine uygun deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri cinsiyetlerine göre farklı,k göstermekte midir?

2- İlkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin düzeylerine uygun deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri Türkçe dersi ba ar, notuna göre farklı,k göstermekte midir?

3- İlkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin düzeylerine uygun deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri Türkçe dersini sevmelerine göre farklı,k göstermekte midir?

4- İlkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin düzeylerine uygun deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri kitap okumay, sevme s,kl, ,na göre farklı,k göstermekte midir?

5- İlkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin düzeylerine uygun deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri yaz, yazmay, sevme s,kl, ,na göre farklı,k göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Ara t,rma, tarama modelinde betimsel bir alan ara t,rmas,d,r. Ara t,rmada, ilkö retim 5. s,n,fta ö renim gören ö rencilerin düzeylerine uygun olarak haz,rlanan üç kategorideki deyimler ile bir kategorideki atasözlerini alg,lama ve anlama düzeyleri haz,rlanan toplam 40 soruya verecekleri cevaplar ile belirlenmeye çal ,lm, t,r.

2.1. Evren ve Örneklem

Ara t,rman,n evrenini, 2008-2009 e itim-ö retim y,l,nda Millî E itim Bakanl ,na ba l, Burdur il merkezinde bulunan ilkö retim kurumlar,nda ö renim gören be inci s,n,f ö rencileri olu turmaktad,r.

Araştırmanın örneklemini ise Burdur il merkezinde bulunan ilköğretim kurumlarından random yöntemiyle seçilmiş 6 ilköğretim okulu ve bu okullarda öğrenim gören toplam 160 öğrenci olmaktadır.

2.2. Veri Toplama Aracı ve Çözümlemesi

Araştırmadaki verilerin toplanmasında, araştırmacı tarafından uzman görüşleri de alınarak geliştirilen Ödeyim ve Atasözlerini Algılama Testi kullanılmıştır. Ad geçen testte deyim-anlam ele tirme, deyim ile cümle tamamlama, atasözü-değer ele tirme ve deyim-değer ele tirme bölümlerinden oluşan toplam 40 tane soru bulunmaktadır.

Yapılan ön uygulamadan sonra ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin de görüşleri dikkate alınarak hazırlanan test, bilgi toplama aracı olarak Burdur il merkezinde belirlenen 6 ilköğretim okulu 5. sınıfında öğrenim gören 160 öğrenciye uygulanmıştır.

Elde edilen veriler SPSS (Statistics Package For Social Sciences) 15.00 paket programında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler elde edilen bulguların bakımından gruplar t testi ve one way anova testlerine göre yapılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Birinci Alt Problem ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin deyimleri ve atasözleri algılama ve anlama düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediği öğrencilerin testteki ortalamaları ile cinsiyetleri arasındaki bakımından gruplar t testi sonuçları ile belirlenmiştir.

	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Deyim ve Anlam Ele tirme	Erkek	76	6,5526	2,58918	158	,329	,742
	Kadın	84	6,4167	2,62614			
Deyim ile Cümle Tamamlama	Erkek	76	4,0921	1,79018	158	-	,160
	Kadın	84	4,5000	1,85303			
Atasözü ve Değer Ele tirme	Erkek	76	4,5921	2,18588	158	-	,151
	Kadın	84	5,0952	2,22049			
Deyim ve Değer Ele tirme	Erkek	76	3,9605	1,98958	158	-	,023
	Kadın	84	4,7738	2,42652			
Deyim Algılama ve Anlama Toplam	Erkek	76	14,6053	4,84996	158	-	,186
	Kadın	84	15,6905	5,43522			

Tablo 1. İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Atasözü ve Deyimleri Algılama ve Anlama Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin deyim-anlam ele tirme, deyim ile cümle tamamlama, atasözü-değer ele tirme ve deyim toplam algılama puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin deyim-değer ele tirme puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(158)} = -2.327$,

P<.05]. K,z ö rencilerin deyim-de er e le tirme puanlar, ($\bar{X}=4.77$), erkek ö rencilere ($\bar{X}=3.96$) göre daha yüksektir. Bu bulgu, deyim-de er e le tirme puanlar, ile cinsiyet aras,nda anlaml, bir ili kinin oldu u eklinde de yorumlanabilir.

3.2. ikinci Alt Problem ile ilgili Bulgu ve Yorumlar

İlkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri ö rencilerin Türkçe dersi ba ar, notuna göre incelendi inde one way anova testinin uygulanmas, sonucu elde edilen veriler a ,daki tabloda özetlenmi tir.

		KT	sd	KO	F	p	Anlaml, Fark
Deyimó Anlam E le - tirme	Gruplararası,	263,951	4	65,988	12,596	,000	1-5, 2-5, 3-5, 3-4
	Gruplarıçı	811,992	155	5,239			
	Toplam	1075,944	159				
Deyim ile Cümle Tamamlama	Gruplararası,	84,936	4	21,234	7,362	,000	1-5, 3-5
	Gruplarıçı	447,058	155	2,884			
	Toplam	531,994	159				
Atasözüó De er E le - tirme	Gruplararası,	113,109	4	28,277	6,595	,000	3-5, 4-5
	Gruplarıçı	664,585	155	4,288			
	Toplam	777,694	159				
Deyimó De er E le - tirme	Gruplararası,	143,756	4	35,939	8,336	,000	2-5, 3-5, 4-5
	Gruplarıçı	668,219	155	4,311			
	Toplam	811,975	159				
Deyim Alg,- lama ve Anlama Toplam	Gruplararası,	1327,983	4	331,996	17,532	,000	1-4, 1-5, 2-5, 3-4, 3-5, 4-5
	Gruplarıçı	2935,117	155	18,936			
	Toplam	4263,100	159				

Tablo 2. İlkö retim Be inci S,n,f Ö rencilerinin Deyimler ve Atasözleri Anlama Puanlar,n,n Ba ar, Puanlar,na Göre ANOVA Sonuçlar,

Analiz sonuçlar,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin deyim-anlam e le tirme puanlar, aras,nda Türkçe dersi ba ar, puanlar, bak,m,ndan anlaml, bir fark oldu unu göstermektedir [$F_{(4-155)}= 12.596$, $P<.05$]. Ba ka bir deyi le, ö rencilerin deyim-anlam e le tirme puanlar,, Türkçe dersi ba ar, puanlar,na ba l, olarak anlaml, bir ekilde de i mektedir. Ba ar, düzeyleri aras, farklar,n hangi gruplar aras,nda oldu unu bulmak amac,yla yap,lan Scheffe testinin sonuçlar,na göre, 5 düzeyindeki ($\bar{X}=7.61$) ö rencilerin deyim-anlam e le tirme puanlar,n,n 1 düzeyinde-

ki ($\bar{X}=1.50$), 2 düzeyindeki ($\bar{X}=3.75$) ve 3 düzeyindeki ($\bar{X}=4.68$) ö -rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u belirlenmi tir. Ayr,ca 4 dü-zeyindeki ($\bar{X}=6.53$) ö rencilerin deyim-anlam e le tirme puanlar,n,n 3 düzeyindeki ($\bar{X}=4.68$) ö rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u da belirlenmi tir.

Analiz sonuçlar,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin deyim ile cümle tamamlama puanlar, aras,nda Türkçe dersi ba ar, puanlar, bak,m,ndan anlaml, bir fark oldu unu göstermektedir [$F_{(4-155)}= 7.362$, $P<.05$]. Ba ka bir deyi le, ö rencilerin deyim ile cümle tamamlama puanlar,, Türkçe dersi ba ar, puanlar,na ba l, olarak anlaml, bir ekilde de i mektedir. Ba ar, düzeyleri aras, farklar,n hangi gruplar aras,nda oldu unu bulmak amac,yla yap,lan Scheffe testinin sonuçlar,na göre, 5 düzeyindeki ($\bar{X}=4.95$) ö rencilerin deyim ile cümle tamamlama puanlar,n,n 1 düze-yindeki ($\bar{X}=1.00$) ve 3 düzeyindeki ($\bar{X}=3.26$) ö rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u belirlenmi tir.

Analiz sonuçlar,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin Atasözü ó De er E le tirme puanlar, aras,nda Türkçe dersi ba ar, puanlar, bak,m,n-dan anlaml, bir fark oldu unu göstermektedir [$F_{(4-155)}= 6.595$, $P<.05$]. Ba ka bir deyi le, ö rencilerin Atasözü ó De er E le tirme puanlar,, Türkçe dersi ba ar, puanlar,na ba l, olarak anlaml, bir ekilde de i mektedir. Ba ar, düzeyleri aras, farklar,n hangi gruplar aras,nda oldu unu bulmak amac,yla yap,lan Scheffe testinin sonuçlar,na göre, 5 düzeyindeki ($\bar{X}=5.76$) ö rencilerin Atasözü ó De er E le tirme puanlar,n,n 3 düze-yindeki ($\bar{X}=3.97$) ve 4 düzeyindeki ($\bar{X}=4.49$) ö rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u belirlenmi tir.

Analiz sonuçlar,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin Deyim ó De er E le tirme puanlar, aras,nda Türkçe dersi ba ar, puanlar, bak,m,n-dan anlaml, bir fark oldu unu göstermektedir [$F_{(4-155)}= 17.532$, $P<.05$]. Ba ka bir deyi le, ö rencilerin Deyim ó De er E le tirme, Türkçe dersi ba ar, puanlar,na ba l, olarak anlaml, bir ekilde de i mektedir. Ba ar, düzeyleri aras, farklar,n hangi gruplar aras,nda oldu unu bulmak amac,y-la yap,lan Scheffe testinin sonuçlar,na göre, 5 düzeyindeki ($\bar{X}=5.38$) ö rencilerin Deyim ó De er E le tirme puanlar,n,n 2 düzeyindeki ($\bar{X}=1.75$), 3 düzeyindeki ($\bar{X}=3.65$) ve 4 düzeyindeki ($\bar{X}=3.95$) ö ren-cilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u belirlenmi tir.

Analiz sonuçlar,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam puanlar, aras,nda Türkçe dersi ba ar, puanlar, bak,m,ndan anlaml, bir fark oldu unu göstermektedir [$F_{(4-155)}= 8.336$, $P<.05$]. Ba ka bir deyi le, ö rencilerin Deyim Alg,lama ve Anlama Top-

lam, Türkçe dersi ba ar, puanlar,na ba l, olarak anlaml, bir ekilde de i mektedir. Ba ar, düzeyleri aras, farklar,n hangi gruplar aras,nda oldu- unu bulmak amac,yla yap,lan Scheffe testinin sonuçlar,na göre, 5 düze- yindeki ($\bar{X}=17.94$) ö rencilerin Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam puanlar,n,n 1 düzeyindeki ($\bar{X}=3.50$), 2 düzeyindeki ($\bar{X}=9.25$), 3 düze- yindeki ($\bar{X}=11.58$) ve 4 düzeyindeki ($\bar{X}=14.75$) ö rencilerin puanlar,n- dan daha yüksek oldu u belirlenmi tir. Ayr,ca, 4 düzeyindeki ($\bar{X}=14.75$) ö rencilerin Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam puanlar,n,n 1 düzeyin- deki ($\bar{X}=3.50$) ve 3 düzeyindeki ($\bar{X}=11.58$) ö rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u da belirlenmi tir.

3.3. Üçüncü Alt Problem ile ilgili Bulgu ve Yorumlar

lkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri Türkçe dersini sevme durumlar,na göre farklı,k gösterip göstermedi i ö rencilerin testteki ortalamalar, ile yap,lan test sonuçlar, ile belirlenmi tir.

	Cinsyet	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Deyim ó Anlam E le tirme	Erkek	140	6,4714	2,62649	158	-,126	,900
	K,z	20	6,5500	2,48098			
Deyim ile Cümle Tamamlama	Erkek	140	4,3571	1,75094	158	,931	,353
	K,z	20	3,9500	2,32775			
Atasözü ó De er E le tirme	Erkek	140	4,9143	2,20688	158	,878	,382
	K,z	20	4,4500	2,25890			
Deyim ó De er E le tirme	Erkek	140	4,5143	2,27430	158	1,893	,060
	K,z	20	3,5000	1,98680			
Deyim Alg,lama ve Anlama Tolam	Erkek	140	15,3429	5,11841	158	1,085	,279
	K,z	20	14,0000	5,57249			

Tablo 3. lkö retim Be inci S,n,f Ö rencilerinin Atasözü ve Deyimleri Anlama Puanlar,n,n Türkçe Dersini Seviyor musun? Sorusuna Verilen Cevaplara Göre T-Testi Sonuçlar,

lkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin Deyim ó Anlam E le tirme, Deyim ile Cümle Tamamlama, Atasözü ó De er E le tirme, Deyim ó De er E le tirme ve Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam puanlar, Türkçe dersini sevme durumlar,na göre anlaml, bir farklı,k göstermemektedir ($p>.05$).

3.4. Dördüncü Alt Problem ile ilgili Bulgu ve Yorumlar

lkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri ö rencilerin kitap okumay, sevme s,kl, ,na göre incelendi inde one way anova testinin uygulanmas, sonucu elde edilen veriler a a ,daki tabloda özetlenmi tir.

		KT	sd	KO	F	p	Anlaml, Fark
Deyim ó Anlam E le tirme	Gruplararası,	54,870	2	27,435	4,218	,016	Biraz Seviyorum - Sevmiyorum
	Gruplarıçı	1021,074	157	6,504			
	Toplam	1075,944	159				
Deyim ile Cümle Tamamlama	Gruplararası,	22,326	2	11,163	3,439	,035	
	Gruplarıçı	509,668	157	3,246			
	Toplam	531,994	159				
Atasözü ó De er E le - tirme	Gruplararası,	45,521	2	22,761	4,881	,009	Çok Seviyorum - Sevmiyorum
	Gruplarıçı	732,172	157	4,664			
	Toplam	777,694	159				
Deyim ó De er E le - tirme	Gruplararası,	44,807	2	22,404	4,585	,012	Çok Seviyorum ó Sevmiyorum, Biraz Seviyorum - Sevmiyorum
	Gruplarıçı	767,168	157	4,886			
	Toplam	811,975	159				
Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam	Gruplararası,	260,718	2	130,359	5,114	,007	Çok Seviyorum ó Sevmiyorum, Biraz Seviyorum - Sevmiyorum
	Gruplarıçı	4002,382	157	25,493			
	Toplam	4263,100	159				

Tablo 4. İlkö retim Be inci S,n,f Ö rencilerinin Atasözleri ve Deyimler Alg,lama ve Anlama Puanlar,n,n *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* Sorusuna Verilen Cevaba Göre ANOVA Sonuçlar,

Analiz sonuçlar,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin deyim-anlam e le tirme puanlar, aras,nda *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* sorusuna verilen cevaplar bak,m,ndan anlaml, bir fark oldu unu göstermektedir [$F_{(2-157)}= 4.218, P<.05$]. Ba ka bir deyi le, ö rencilerin deyim-anlam e le tirme puanlar,, *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* sorusuna verilen cevaplara ba l, olarak anlaml, bir ekilde de i -mektedir. Kitap okumay, sevme düzeyleri aras, farklar,n hangi gruplar aras,nda oldu unu bulmak amac,yla yap,lan Scheffe testinin sonuçlar,na göre, Biraz Seviyorum ($\bar{X}=6.95$) cevab,n, veren ö rencilerin deyim-anlam e le tirme puanlar,n,n Sevmiyorum ($\bar{X}=4.38$) cevab,n, veren ö rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u belirlenmi tir.

Analiz sonuçlar,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin deyim ile cümle tamamlama puanlar, aras,nda *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* sorusuna verilen cevaplar bak,m,ndan anlaml, bir fark olmad, ,n, göstermektedir ($p>.05$).

Analiz sonuçları,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin Atasözü ó De er E le tirme puanlar, aras,nda *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* sorusuna verilen cevaplar bak,m,ndan anlaml, bir fark oldu unu göstermektedir [$F_{(2-157)}= 4.881, P<.05$]. Ba ka bir deyi le, ö rencilerin Atasözü ó De er E le tirme puanlar,, *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* sorusuna verilen cevaplara ba l, olarak anlaml, bir ekilde de i -mektedir. Kitap okumay, sevme düzeyleri aras, farklar,n hangi gruplar aras,nda oldu unu bulmak amac,yla yap,lan Scheffe testinin sonuçlar,na göre, Kitap okumay, çok sevenlerin ($\bar{X}=5.19$) puanlar,n,n, Sevmiyorum ($\bar{X}=2.75$) cevab,n, verenlere göre daha yüksek oldu u belirlenmi tir.

Analiz sonuçları,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin Deyim ó De er E le tirme puanlar, aras,nda *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* sorusuna verilen cevaplar bak,m,ndan anlaml, bir fark oldu unu göstermektedir [$F_{(2-57)}= 4.585, P<.05$]. Ba ka bir deyi le, ö rencilerin Deyim ó De er E le tirme puanlar,, *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* sorusuna verilen cevaplara ba l, olarak anlaml, bir ekilde de i -mektedir. Kitap okumay, sevme düzeyleri aras, farklar,n hangi gruplar aras,nda oldu unu bulmak amac,yla yap,lan Scheffe testinin sonuçlar,na göre, Çok Seviyorum ($\bar{X}=4.70$) cevab,n, veren ö rencilerin Deyim ó De er E le tirme puanlar,n,n Sevmiyorum ($\bar{X}=2.25$) cevab,n, veren ö rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u belirlenmi tir. Ayr,ca, Biraz Seviyorum ($\bar{X}=4.29$) cevab,n, veren ö rencilerin Deyim ó de er e le tirme puanlar,n,n Sevmiyorum ($\bar{X}=2.25$) cevab,n, veren ö rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u da belirlenmi tir.

Analiz sonuçları,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam puanlar, aras,nda *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* sorusuna verilen cevaplar bak,m,ndan anlaml, bir fark oldu unu göstermektedir [$F_{(2-157)}= 5.114, P<.05$]. Ba ka bir deyi le, ö -rencilerin Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam puanlar,, *Kitap Okumay, Ne Kadar Seviyorsunuz?* sorusuna verilen cevaplara ba l, olarak anlaml, bir ekilde de i -mektedir. *Kitap Okumay, sevme düzeyleri aras,* farklar,n hangi gruplar aras,nda oldu unu bulmak amac,yla yap,lan Scheffe testinin sonuçlar,na göre, Çok Seviyorum ($\bar{X}=15.56$) cevab,n, veren ö rencilerin Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam puanlar,n,n Sevmiyorum ($\bar{X}=9.63$) cevab,n, veren ö rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u belirlenmi tir. Ayr,ca, Biraz Seviyorum ($\bar{X}=15.37$) cevab,n, veren ö -rencilerin Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam puanlar,n,n Sevmiyorum ($\bar{X}=9.63$) cevab,n, veren ö rencilerin puanlar,ndan daha yüksek oldu u da belirlenmi tir.

3.5. Be inci Alt Problem ile lgili Bulgu ve Yorumlar

İlkö retim 5. s,n,f ö rencilerinin deyimleri ve atasözleri alg,lama ve anlama düzeyleri ö rencilerin yaz, yazmay, sevme s,kl, ,na göre incelendi inde one way anova testinin uygulanmas, sonucu elde edilen veriler a a ,daki tabloda özetlenmi tir.

		KT	sd	KO	F	p
Deyim ó Anlam E le tirme	Gruplararası,	6,153	2	3,076	,451	,638
	Gruplarıçı	1069,791	157	6,814		
	Toplam	1075,944	159			
Deyim ile Cümle Tamamlama	Gruplararası,	4,723	2	2,362	,703	,497
	Gruplarıçı	527,271	157	3,358		
	Toplam	531,994	159			
Atasözü ó De er E le tirme	Gruplararası,	9,076	2	4,538	,927	,398
	Gruplarıçı	768,617	157	4,896		
	Toplam	777,694	159			
Deyim ó De er E le tirme	Gruplararası,	9,064	2	4,532	,886	,414
	Gruplarıçı	802,911	157	5,114		
	Toplam	811,975	159			
Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam	Gruplararası,	55,862	2	27,931	1,042	,355
	Gruplarıçı	4207,238	157	26,798		
	Toplam	4263,100	159			

Tablo 5. İlkö retim Be inci S,n,f Ö rencilerinin Atasözleri ve Deyimleri Alg,lama ve Anlama Puanlar,n,n Yaz, Yazmay, Ne Kadar Seviyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevaplara Göre ANOVA Sonuçlar,

Analiz sonuçlar,, ilkö retim be inci s,n,f ö rencilerinin Deyim ó Anlam E le tirme, Deyim ile Cümle Tamamlama, Atasözü ó De er E le tirme, Deyim ó De er E le tirme ve Deyim Alg,lama ve Anlama Toplam puanlar, aras,nda Yaz, Yazmay, Ne Kadar Seviyorsunuz? Sorusuna verdikleri cevaplar bak,m,ndan anlaml, bir fark olmad, ,n, göstermektedir (p> .05).

4. TARTI MA ve SONUÇ

Bu bölümde, ara t,rmadan elde edilen bulgulara dayal, olarak ula,lan sonuçlar , , ,nda geli tirilen önerilere yer verilmi tir.

4.1. K,zlar ile erkekler deyimleri ta ,d,klar, anlamlar,yla e le tirme, eksik b,rak,lan cümleleri anlamlar,na uygun olan deyimlerle tamam-

lama ile atasözlerini ta ,d , de erler ile e le tirme bölümlerinde ayn, ba ar,y, göstermi lerdir. Fakat deyimleri ta ,d,klar, de erler ile e le tirme a amas,nda ise k,zlar,n, erkeklere göre daha ba ar,l, oldu u belirlenmi tir.

Ara t,rmadan elde edilen sonuçlar benzer bir çal, ma olan Kara, A., Kayaba ,, A., Alkay, , M. F. (2005) ÷nin yapm, olduklar, sonuçlarla örtü memektedir. Ad, geçen çal, mada belirlenen bütün kategorilerde k,zlar,n deyimleri erkeklerden daha iyi anlad,klar, sonucuna ula ,l,rken bu çal, mada k,zlar sadece deyimleri ta ,d,klar, de erler ile e le tirme a amas,nda erkeklere göre daha ba ar,l, olmu lard,r.

4.2. İköretim 5. s,n,f örencilerinin atasözleri ve deyimleri do ru alg,lama ve do ru anlamalar, Türkçe dersi ba ar, notuna göre de i mektedir. Türkçe dersi ba ar, notu yüksek olan örencilerin deyimleri ve atasözlerini do ru alg,lama ve do ru anlamlandırma seviyelerinin yüksek oldu u belirlenmi tir. Bu verilerden hareketle ders ba ar, notunun alg,lamada ve anlamlandırma etkili oldu u ifade edilebilir. Buradan hareketle s,n,f öretmenlerinin örencilerin Türkçe dersi ba ar, notlar,n, belirlerken isabetli davrand,klar, da söylenebilir.

4.3. İköretim 5. s,n,f örencilerinin atasözleri ve deyimleri do ru alg,lama ve do ru anlamalar, Türkçe dersini sevme durumlar,na göre de i memektedir. İköretim 5. s,n,f örencilerinden Türkçe dersini sevenler ile sevmeyenler, deyimleri ta ,d,klar, anlamlar,yla e le tirme, ek-sik b,rak,lan cümleleri anlamlar,na uygun olan deyimlerle tamamlama, atasözlerini ta ,d , de erler ile e le tirme bölümleri ile deyimleri ta ,d,klar, de erler ile e le tirme a amas,nda da ayn, ba ar,y, göstermi lerdir.

Bu verilerden hareketle örencilerin Türkçe dersini sevip sevmedi-i onlar,n deyimleri ve atasözlerini anlama ve alg,lamalar,nda herhangi bir etki etmedi i ekinde ifade edilebilir. Bu durum bizim beklentilerimizle taban tabana z,t bir sonuç olarak kar ,m,za ç,km, t,r. Çünkü bu sonuçlar, bir dersin sevilmesi o derste i lenen konular,n daha do ru alg,lanmas,na yard,mc, olacakt,r dü üncesiyle paralellik göstermemektedir.

4.4. İköretim 5. s,n,f örencilerinin atasözleri ve deyimleri do ru alg,lama ve do ru anlamalar, kitap okumay, sevme derecelerine göre de de i mektedir. Ara t,rmadan elde edilen verilere göre kitap okumay, çok sevenlerin kitap okumay, biraz sevenler ile sevmeyenlere göre daha ba ar,l, oldu u sonucuna ula ,lm, t,r. Hatta kitap okumay, biraz sevenlerin bile kitap okumay, sevmeyenlere göre daha ba ar,l, oldu u sonucuna ula ,lm, t,r. Bu sonuçlar da kitap okuma ile deyim ve atasözlerini do ru anlama ve do ru alg,lamada do rudan bir ili ki oldu unu göstermektedir.

4.5. Araştırmadan elde edilen veriler ilköretim 5. sınıf öğrencilerinin yaz, yazmay, sevme dereceleri ile deyimleri ve atasözlerini doğru algılamalar, ve doğru anlamlandırmalar, arasında anlamlı herhangi bir fark olmadığını göstermiştir.

Bu sonuç da beklentilerimizi karşılamayan bir veri olarak ifade edilebilir. Çünkü kendi seviyelerine göre yazılı anlatım etkinliği yapmayan, seven öğrencilerin deyimleri ve atasözleri bu etkinliklerde kullanılmadığı. Bu olgudan hareketle yazılı anlatım çalışmalarında deyimleri ve atasözleri daha sık kullanan öğrencilerin bunları algılaması, daha yüksek olması beklenir.

Bu sonuçların alınmasında öğrencilerin yaz, yazmay, sevme derecelerine verdikleri puanların birbirine çok yakın olması, da etkili olmuştur. Yani yaz, yazmay, çok sevenler ile biraz sevenler ve hiç sevmeyenler arasında nicelik olarak büyük bir fark olmaması, anlamlı farklılıkların oluşmasını sebep olmamıştır.

4.6. Elde edilen bu sonuçlara ilave olarak eksik bırakılan cümleleri anlamlarına uygun olan deyimlerle tamamlama kategorisinde iki deyimle aynı anlama gelen fakat deyim olmayan iki kelime çeldirici olarak konulmuştur. Araştırmamızın bu uygulamadaki amacı, öğrencilerin aynı anlama gelen kelimeler ile deyimleri ayırtmayı belirlemektir.

Yapılan derlendirmeler sonucunda öğrencilerin büyük bir kısmının yazılmamış bırakılan bu iki cümleyi deyimlerle değil deyimlerle aynı anlama gelen kelimelerle tamamladığını belirlenmiştir. Bu uygulamanın sonucu olarak da ilköretim 5. sınıf öğrencilerinin büyük bir kısmının deyimler ile kelimeler arasındaki farkı belirlemede bazı problemlerinin olduğu ifade edilebilir.

Bu sonuçlardan hareketle sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde somut dönemin son döneminde ve soyut dönemin ilk bölümünde bulunan 5. sınıf öğrencilerine seviyelerine uygun deyimleri ve atasözleri algılama ve anlama çalışmalarına ağırlık vermeli ve deyimlerin kullanımı ile kelimelerin kullanılmaları arasındaki farkları ortaya koymaya yönelik daha fazla etkinlikler yapmalıdır.

4.7. İlköretim 5. sınıf öğrencilerinin deyim ve atasözleri algılama düzeylerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanan dört kategorideki sorulara verdikleri cevaplara göre başarı puanlarının da farklılıkta olduğu görülmüştür:

Deyim-anlam eleştirme kategorisinde % 65, eksik bırakılan cümleleri anlamlarına uygun olan deyimlerle tamamlama kategorisinde % 43, atasözlerini tanımlama deyimlerle eleştirme kategorisinde % 49 ve deyim-

leri ta ,d,klar, de erler ile e le tirme kategorisinde de % 44 olarak belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre öğrenciler deyim-anlam e le tirme kategorisinde diğer kategorilere göre daha başarılı olurken eksik bırakılan cümleleri anlamlarına uygun olan deyimlerle tamamlama kategorisinde ise daha az başarılı olmuştur.

5. ÖNERİLER

1. Hem kız hem de erkek öğrenciler küçük yaşlardan itibaren kitap okumaya yönlendirilmeli, içerisinde deyim ve atasözlerinin sıkça geçtiği metinlerin okuma metni olarak seçilmesine gerekli özen gösterilmelidir.

2. Öğrencilerin en başarılı olduğu kategori deyimleri ta ,d,klar, anlamlar,yla e le tirme kategorisi olmuştur. Diğer kategorilerde (eksik bırakılan cümleleri anlamlarına uygun olan deyimlerle tamamlama, atasözlerini ta ,d, , de erler ile e le tirme ve deyimleri ta ,d,klar, de erler ile e le tirme) ise öğrenciler fazla başarılı olamamıştır.

Bu yüzden eksik bırakılan cümleleri anlamlarına uygun olan deyimlerle tamamlama çalışmaları ile atasözleri ve deyimlerin ta ,d, , de erleri benimsetmeye yönelik daha fazla çalışmalar yapılmalıdır.

3. Hangi sınıf hangi deyim ve atasözlerin öğretilmesi gerektiği konusunda geniş kapsamlı akademik çalışmalar yapılmalıdır.

4. Öğrencilerin yazılı anlatım etkinliklerinde deyim ve atasözlerini yerli yerinde doğru olarak yaygın olarak kullanması, öğretilmeli ve bu bir alışkanlık haline getirilmelidir.

5. Sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde, deyim ve atasözlerinin anlamlarına, verip geçmek yerine, belirli aralıklarla tekrarlar yaptırılmalıdır. Deyim ve atasözlerin tam anlamıyla öğretilmesinden sonra, öğrencilerini deyim ve atasözlerini sözlü ve yazılı anlatımlarında kullanmaya öğretilmelidir.

6. Hedef kitleye deyim ve atasözlerinin öğretiminde geleneksel yöntem yerine, deyim ve atasözlerinin anlamına, bir hikâyeye kavratma, öğretim yollarından biri olarak tercih edilmelidir. Bayraktar, N. ve Yalın Ö. F. (2005) göre hikâyeye dayandırılarak yapılan deyim öğretiminde kalıcı öğrenme sağlanabilir ve diğer yollara göre başarılı olduğu belirlenmiştir.

7. Atasözü ve deyimlerin herhangi bir görsel malzeme ile ilişkilendirilmesi (resim, karikatür vb.) deyim ve atasözleri algılama ve anlamaya yardımcı olabilir. Bu nedenle derslerde deyim ve atasözü öğretiminde görsel malzemelerden yararlanılmalıdır.

8. Yeni programın kazanımlar bölümünde atasözleri ve deyimlerin öğretimine yönelik kazanımları kullanılmamıştır. Yeni programdaki bu eksiklik Türkçe derslerinin öğrenmesinde öğrencilere ipucu verme bakımından yardımcı olamamaktadır. Program üzerine yapılacak daha sonraki düzeltmelerde hedef kitlenin seviyesine uygun olarak atasözleri ve deyimlerin öğretimine yönelik kazanımları ilave edilmelidir.

9. İlköretim I. kademe ve bunu takiben II. kademedeki Türkçe derslerinde de eğitim konuları üzerinde hiç durulmamıştır. Türkçe derslerinde hangi derslerin okunacak metinler aracılığıyla öğrencilere verilmesi gerektiği açıklanmamıştır. Öğrencilerin millî ve manevî değerleri kazanmasını amaçlayan örgün eğitimin her iki aşamasındaki bu eksikliğin giderilmesi gerekmektedir.

10. Burdur il merkezini kapsayan bu çalışmada, ülkemizin diğer bölgelerinde de uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKBA, O. (2008), *Öl Sosyal Bilgilerde Değer ve Öğretimi, Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (Editörler: Bayram Tay-Adem Öcal), Pegem A Akademi, Ankara.
- AKSOY, Ö. A. (1968), *Atasözleri ve deyimler (El Kitabı)*, A.Ü. Basımevi, Ankara.
- AKSOY, Ö. A. (1984), *Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü 1, Atasözleri Sözlüğü 2*, TDK, Ankara.
- AKSAND. (1982), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, C. 3. Ankara.
- AKSAND. (2002), *Anadilimizin Söz Denizinde*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- ALKAYA, E. (2006), *Dil ve Söz Bağlamında Karay Türklerinin Atasözleri Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* S. 20, 2006/1, s. 89-99.
- BALTACIOĞLU, H. (1994), *Türke Döru*, AKM Yayınları, Ankara.
- BAYRAKTAR, N.-YALAR Ö. F. (2005), *Öl köretim Birinci Kademe 5. Sınıf Deyim Öğretimine İlişkin Uygulamalar Ve Deyim Öğretimine İlişkin Yeni Bir Yaklaşım Dil Dergisi*, S. 127, s. 7-19.
- HATPOĞLU, V. (1972), *Türkçenin Sözdizimi*, Türk Dil Kurumu, Ankara.
- HAMDOV, H. (2002), *Öl Türkçede İnsan İlişkileriyle İlgili Deyimler*, *Türk Dili Dergisi*, S. 610, Ekim 2002, Ankara, s. 831-835
- HENGEMEN, M. (1995), *Deyimler Sözlüğü (1000 Temel Deyim)*, Engin Yayınları, Ankara.
- KARA, A.-KAYABAĞI, A.-ALKAYI, M. F. (2005), *İlköretimde Kullanılan Deyimlere İlişkin Bir Araştırma, 14. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 28-30 Eylül 2005, Denizli.
- KAVCAR, C. (1996), *Öl Anadili Eğitimi Ana Dili Dergisi*, (1).

- ÖGEL, B. (2000), *Türk Kültür Tarihine Giri* , Kültür Bakanl , Yay,nlar,, Ankara.
- ÖZBAY, M. (2002), öKültür Aktar,m, Aç,s,ndan Türkçe Ö retimiö, *Türk Dili*, (602), s. 112-120.
- ÖZBAY, M. ve MELANLIO LU D. (2009), Türkçe E itiminde Deyimlerin Ö retme Ve Ö renme Süreci Bak,m,ndan De erlendirilmesi, *Millî E itim*. S. 181.
- PALA, . (2001), *ki Dirhem Bir Çekirdek Hikâyeleriyle Deyimlerimiz*, Bab,âli Kültür, stanbul:
Yay,nlar,,
TDK (2005), *Türkçe Sözlük* Türk Dil Kurumu, Ankara.